

AANVULLEND VERSLAG *

van den

Officier van Gezondheid IIe klasse

TAN ENG DHONG

inzake

TARAKAN

SOORT KRINGSCHIEDENS
EN GERENOMMEEL - WAKL
BUREAU - DC
code/nr. 6/52

gedurende de periode 1942/45

Camp Columbia, 14 Juli 1945.

* Het eerste verslag van OVG. Tan is nog niet uit Tarakan ontvangen.

Lt. den Hondt: Na den val van Tarakan kwamen van verschillende zijden berichten binnen, dat Lt. den Hondt in zijn steunpunt was gesneuveld en algemeen werd hij door ons op de lijst der gesneuvelden officieren geplaatst, daar niets meer van hem gehoord werd en de Japanners dit bericht niet tegenspraken.

Echter zeer onverwacht kwam ongeveer 2 a 3 weken na de capitulatie van Tarakan den Hondt in een zeer ondervoede toestand het krijgsgevangenenkamp binnen; hij klaagde over pijnen in de bovenbuik en ik kreeg opdracht van den Japanschen kampcommandant om hem na te kijken en te behandelen. Met pap, melk en wat katjang idjo, die hij van den Japanschen tolk kon loskrijgen, knapte hij langzamerhand op. Op mijn vraag naar hetgeen hij meegemaakt had buiten het gevangenkamp, deed hij het volgende relaas:

Na de capitulatie had hij pogingen gedaan om in contact te komen met een zekere Hadji Saleh; van hem wou hij een prauw leenen teneinde den overkant (Borneo's vasteland) te bereiken, doch zijn ordonnans werd door de Japanners opgepakt in de buurt van het vliegveld. Daarna heeft hij nog eenige dagen in het bosch van Djoeta rondgedoold, zonder voedsel en in slechte lichamelijke conditie. Een Japansche patrouille die hem tenslotte ontmoette, stuurde hem door naar het krijgsgevangenkamp. Na de verhuizing naar het artikkieriekampement nam hij deel aan de verbetering van de hygienische toestand in het kamp. /actie:

6 Juni 1942 vertrok hij met de andere officieren naar Balikpapan. Gedurende de tijd, dat hij te Tarakan was, heeft hij nooit willen vertellen, hoe hij den dans ontsprongen was. Manschappen van zijn afdeeling zijn echter nog steeds te Tarakan.

In April 1943 kwam hij met onderluitenant der M.A. Gobel, adj.v.d. Lely en sgt. Maas terug in het kamp; hij zou een tijdje bij de Japansche Marinepolitie gevangen gehouden zijn gedurende ruim een maand; de redenen van deze straf werden niet onthuld; 2 a 3 weken daarna werd hij met dezelfde menschen weggevoerd, doch nu met onbekende bestemming.

Olt. Gobel: Mil.adm: Krijgsgevangene te Tarakan; 6 Juni 1942 naar Balikpapan getransporteerd en in April 1943 terug naar Tarakan (zie boven). Ongeveer Mei weggezonden met onbekende bestemming.

Lt.P. Hopster: Vanaf den eersten dag van interneering leed de patient aan totaal geheugenverlies; had geen belangstelling meer voor de dingen, die om hem heen gebeurden. Onder persoonlijk toezicht van Lt. Lamers, wist hij zich lichamelijk te handhaven tot 6 Juni 1942, waarop hij met een groot aantal krijgsgevangen naar Balikpapan werd gestuurd. Daar zou hij * 1 of 2 manden na aankomst

bezweken zijn aan dysenterie (gerapporteerd door Olt. Gobel)

Kapt. Everaars: Onmiddellijk na de capitulatie heerste de vaste overtuiging, dat Everaars gesneuveld was. O.a. was Lt. adj. Lamers van den troepen staf hiervan overtuigd. Everaars zou echter naar eerst later bleek, op Zondag 11 Januari 1942 (11-12 uur n.m.) met zijn geheele troep teruggetrokken zijn van het Oostfront naar Djoeata. Deze mededeeling werd ontvangen van:

- a. Everaars' eigen ordonnans Tielman(?), hoornblazer(?);
- b. sgt. Rosdorf, Pronk en Denijs, behoorend tot de afdeeling Everaars;
- c. van andere militairen behoorende tot het commando van Everaars (voorloopig geen naam beschikbaar)

6/52

Voorts deed het gerucht de ronde, dat Lt. de Vos tot Nederveen Cappel, met opstelling in de z.g. "Ladang" het artilleriekampement zag branden, die daarop gezegd zou hebben, dat het Hoofdkwartier in brand stond. (Dit is een vreemd bericht, omdat de commandopost een ondergrondse post was.) Lt. de Vos tot Nederveen Cappel zou hierop dit bericht aan Kapt. Everaars hebben doorgegeven, die toen kort na de "broodfourageering", 11 - 12 uur n.m., op 11 Januari 1942 met zijn troep zijn stelling verlaten zou hebben.

Tielman heeft aan mij verklaard dat hij voelde, dat dit fout was. Ik vroeg hem nog, of hij wist, dat dit verkeer d was. Tielman gaf dit direct toe, doch zei, dat de kapitein de commandant was en gehoorzaamd moest worden. De biven genoemde sergeanten deden hetzelfde verhaal. Everaars' prestige was daarop nihil en niemand wilde hem meer gehoorzamen. In een officiersraad, waarin Lt. Lamers de woordvoerder was, is tenslotte besloten, wegens Everaars' desertie, zoals wij dit zagen en ook erkend werd door Lamers, dat Everaars niet als commandant (vertegenwoordiger van alle krijgsgevangenen) kon worden aanvaard. De officieren hebben toen echter eenstemmig besloten Lamers als zoodanig te erkennen, terwijl Everaars slechts klassecommandant werd over zijn eigen menschen. Dit is tenslotte ook door de Japanners aanvaard, totdat na vertrek naar Balikpapan, de Japanners Everaars aldaar weer aanwezen als vertegenwoordiger.

Terugkeerend tot Everaars' optreden op of na 12 Januari 1942 het volgende: Na de capitulatie verdeelde Everaars zijn troep in verschillende afdeelingen, die elk hun eigen weg moesten zoeken. Een groep van 10 a 15 man, waarbij Kapt. Everaars wist een prauw te bemachtigen en hiermee den overkant (Borneo's vasteland te bereiken. In de buurt van Malinau ontmoette hij Lt. der Art. v.d. Zijde (van Djoeata); gezamenlijk trokken ze verder het binnenland in naar Long Berang, waar zich reeds de Contraleur van Malinau (Spruyt) bevond. Alle militairen en gemilitariseerde burgers werden verzameld en een nieuw detachement opgericht. Kapt. vlieger Stephan en Lt. de Vos tot Nederveen Cappel, met wien hij in verbinding kwam, berichtte dat ze gan plan waren om

naar Boelongan te trekken en zoodoende verder zuidwaarts Java te bereiken. Dit plan mislukte, want onderweg werden zij door de Dajaks gesneld. De Dajaksche bevolking was den Hollanders niet erg goed gezind, ook de Bandjareezen telden talrijke spionnen van den wijand. Eind April 1942 ontving Kapt. Everaars een aanzegging van een zekere Datoek Mohammad, een neef van den Sultan van Boelongan, om zich aan de Japanners over te geven. Gezien de gevaren, die hem van twee kanten bedreigden, besloot Kapt. E. aan Datoek Mohammad's aanzegging te voldoen. Nadat de troep van alles wat kostbaar was beroofd werd, vertrok ze naar Tarakan, waar ze dem 30ste April arriveerde. De eerste dag na aankomst schreef Lt.v.d.Zijde een brief aan den Japanschen wachtcommandant, met het verzoek om de orde onder de troep van Kapt. Everaars te handhaven. De Japansche tolk, die zich toevallig in het kamp bevond, verzocht mij de troep in het maleisch toe te spreken en te wijzen op de noodzakelijkheid van orde en tucht; gehoorzaamheid aan den Commandant (Kapt. Everaars) was vereischt; overtreding hiervan zou ten strengste worden gestraft. De Indonesiers hielden zich hierna stipt aan de regels van het kamp.

De 6 de Juni 1942 vertrok Kapt. Everaars met alle officieren en manschappen van de Malinau groep, op verscheidene Indonesiers na, naar Balikpapan, waart hij Commandant werd van de groep Europeanen.

INDONESIË
 DEEL - 145
 DC
 b/sr

le Luit. de Vos tot Nederveen Cappel:

Aanvankelijk werd vermeend, dat Lt. de Vos tot N.C. gesneuveld was. Niemans wist echter, hoe dit was gebeurd. Zijn vrouw (R.K. verpleegster) wist ook niets. In Maart 1942 hoorden wij echter van burgers van Tarakan, dat hij eerst gevlucht was naar den overkant en later weer gevangen genomen van een sgt. Beaupain, die eerst ontsnapt zijnde, zich later bij de Japanners meldde, dat de Vos tot N.C. te Malinau was, waarheen hij was gevlucht. Hoe de Vos tot N.C. tezamen met Kapt. Stephan, later in 1942 (Febr/Mrt.?) door Dajaks tusschen Boelongan en Malinau gesneld. (bericht van sgt. Beaupain). Eveneens zouden toen zijn gesneld de gevluchte P.T.T. radiotelegrafist Gibson en Hr. en Mevr. Veerman met 3 of 4 kinderen (van Noenoekean of Malinau) (bericht van later gevangen manschappen van de groep Everaars).

Ltz. II Deimann:

Commandant van het lichtschip. Zaterdagochtend 10 Januari 1942 werd het lichtschip door vijandelijke vliegtuigen aangevallen, die het dek mitrailleerden; de bemanning vluchtte naar het ruim, doch toen er bommen vielen, sprongen zij over boord. Hoe en wanneer zijn tenslotte gevangengenomen werden, is mij niet bekend. Doch Maandag 12 Januari 1942 zouden zij zich op een van de schepen bevinden, die langs de Zuidelijke toegangsweg voorbij Katoengan en Peningga, Tarakan wilden bereiken.

Maandag 19 Januari 1942 gingen zij aan wal en ontmoetten aan de steiger een troep krijgsgevangenen, die op weg waren naar zee. (Dit bleek de troep van Karoengan-Peningki te zijn). Na een paar dagen bij de wacht te zijn opgesloten, kwamen zij in os kamp terecht, Van de loods Sarucco vernam ik, dat de Japanners bij hem om informatie vroegen omtrent het mijnenveld; hij weigerde eenigerlei gegevens te verstrekken, doch Deimann zou volgens Olt. Gobel, (die zulks van den loods Sarucco had vernomen) het geheele mijnenveld uiteengezet hebben. Er is in feite, eigenlijk een raadsel met Deimann geweest. De Japanners lieten hem goed in de kleeren zitten; hij kreeg dekens en bovendien was hij in het bezit van een goede som gelds. Hij kon soms een blik boter van F.25.- koopen en was geschat op een geldbezit van honderden guldens. In zijn koffer had hij lekkernijen en rookerij, dat hem nimmer is afgenomen. Wat er achter zat, wisten wij niet, konden wij slechts gissen. Deimann was een "solitair" en bemoeide zich met niemand, en wij niet met hem.

Res. 2e Luit. Talboom (B.P.M. employee) : overleden te Balikpapan in 1942 (rapport Olt. Gobel).

Ondergang van de mijnenlegger "Prins van Oranje"

Van Ltz. II Willemse kreeg ik het volgende relaas

te hooren:

Twee dagen voor den val van Tarakan, verliet de P.v.O. het eiland, en trachtte langs de Noordelijke passage, de Celebeszee te bereiken. Dit bleek evenwel niet mogelijk te zijn; daarom werd de Sesajap rivier opgevaren; alles werd gecamoufleerd; de crew ging aan wal, doch er waren geen vijandelijke vliegtuigen te bespeuren. 's Avonds ging men weer aan boord en om 10 uur n.m. voer men de rivier af en naar open zee. Om 4 uur 's nachts werd de P.v.O. ingesloten door vier vijandelijke torpedojagers en spoedig was het pleit beslecht. Slechts een officier (Willemse) en enkele matrozen, t.w. Schardijn e.a., waren de eenige overlevenden. Willemse liep een granaatscherf verwonding op aan de rechterpols; hij wist nog ~~niet~~ over boord te springen voordat de P.v.O. onder een hevige ontploffing ten onder ging.

Hij had niet lang gezwommen; spoedig naderden enkele vijandelijke sloepen; ondanks bedreigingen met de bayonet wist hij zich aan een van de sloepen vast te klampen. In het krijgsgevangenenkamp gearriveerd, bleek de polsverwonding niet ernstig te zijn, doch de slechte legering, voeding en gebrek aan medicijnen deden mij besluiten opname in het nog door ons geoccupeerde militaire hospitaal verzoeken. De Japanse kampcommandant weigerde evenwel botweg dit verzoek in te willigen. Gelukkig kwam een uur later een gezelschap Japansche hoofdofficiëren van een der schepen

